

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНІВ

Г. В. СТАДНИК, канд. екон. наук, проф.,
проф. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки

А. О. МУХОРТОВА, студ.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

Досвід розвинених зарубіжних країн свідчить, що важливою передумовою економічного зростання країни є ефективно діючий механізм фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Розвиток України як незалежної держави з європейськими цінностями потребує підвищення якості державного управління у різних сферах економіки, формування ефективного місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади.

Реформа адміністративно-територіального устрою має дві принципові умови її проведення: по-перше, реформування повинно відбуватися шляхом добровільного об'єднання територіальних громад; по-друге, нові об'єднані територіальні громади мають бути спроможними [1]. Спроможні територіальні громади — це територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування (децентралізацію) забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури [2]. Слід зазначити, що бюджетна децентралізація є необхідною умовою становлення ефективного системи місцевих фінансів.

За три роки державна підтримка на розвиток територіальних громад та розбудову їх інфраструктури зросла у 30 разів, в 2014 році вона становила всього пів мільярда. А у 2018 сягла 18,5 млрд грн. Обсяг фінансового ресурсу місцевих бюджетів склав 556,1 млрд, що на 73 млрд грн (15,1%) більше в порівнянні з 2017 роком. Це 6 млрд – ДФРР, 1,9 млрд – субвенція на ОТГ, 5 млрд – сільська медицина, 5 млрд – субвенція на соціально економічний розвиток, 250 млн – програма «Питна вода», 370 млн – на розбудову і будівництво футбольних полів [1]. Додатково держава надала місцевим бюджетам: 5 млрд субвенцій на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, 1,9 млрд субвенцій на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад [3].

У квітні 2017 р. Урядом прийнято розпорядження «Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік». У середньостроковому плані реформа децентралізації визначена серед ключових пріоритетів у формуванні системи ефективного врядування в державі. Таким чином, прийнято середньострокову маршрутну карту реформи, що дає можливість громадам планувати і бюджети, і свій розвиток не на рік, на перспективу [2].

Наріжним каменем функціонування сучасної держави, де реалізація соціальних пріоритетів стоїть на першому місці, є соціальний захист населення. В процесі дослідження соціального захисту науковці розглядають його з різних точок зору (економічної, соціальної, політичної, правової тощо), використовуючи різноманітні методи дослідження (системний аналіз, інституціональний аналіз, функціональний аналіз, ретроспективний аналіз тощо). Основною метою соціального захисту є захист людини від різного роду соціально-економічних ризиків з метою створення умов для життєдіяльності людини у соціальному, культурному та економічному середовищі. Необхідною умовою успішного виконання органами соціального захисту своїх функцій є своєчасне та повне фінансове забезпечення усіх соціальних виплат та програм.

У середньому щороку, починаючи з 2014 року витрати на соціальний захист в Україні зростали на 1-2%. Протягом досліджуваного періоду найбільшого значення видатки на соціальний захист сягли у 2016 році 22% у загальному значенні, але вже у 2018 році зменшилися до 16,62%, загальний розмір яких склав 163 млрд. грн. Таке зростання пояснюється, насамперед, збільшенням розмірів пенсійних виплат, а зменшення – скороченням виплат на допомогу погашення комунальних послуг.

Основним джерелами фінансування соціального захисту населення у більшості країн світу є: 1) внески, які сплачуються працівниками та роботодавцями в обов'язковому або добровільному порядку у державні чи приватні фонди соціального страхування; 2) податкові надходження, які складають частину загальних державних доходів; 3) інвестиційні доходи від розміщення акумульованих коштів державних або приватних фондів соціального страхування на фінансових ринках; 4) приватні кошти.

В Україні діяльність держави з приводу фінансування соціальної сфери має надзвичайно важливе значення для життя суспільства. Це зумовлено різким падінням доходів більшості населення. Значний рівень фінансового забезпечення соціальних видатків в Україні не свідчить, що система соціального захисту населення в Україні є ефективною з точки зору доступності та якості надання соціальних послуг і соціальної допомоги. Тому створення ефективної системи фінансового забезпечення соціального захисту населення є домінуючим завданням на сучасному етапі в Україні та потребує її подальшого реформування. Запропоновані заходи зменшать навантаження на бюджет і сприятимуть нормальному забезпеченню фінансування соціальних виплат з відповідних джерел.

Література:

1. Державний сайт України «Децентралізація дає можливості». URL: <https://decentralization.gov.ua/news/7737>
2. Формування об'єднаних територіальних громад: стан, проблемні питання та шляхи їх вирішення. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/terutor_gromad-86ead.pdf
3. Державний фонд регіонального розвитку. URL: https://24tv.ua/ukrayina_tag1119